

Βασικά κείμενα
για την
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36 ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ 21 (AGENDA 21)

Σειρά: Βασικά κείμενα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
Τεύχος 4

Βασικά κείμενα
για την
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36 ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ 21 (AGENDA 21)

Σειρά: Βασικά κείμενα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
Τεύχος 4

Αθήνα, 1999

Η σειρά "Βασικά κείμενα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση" περιλαμβάνει τις παρακάτω εκδόσεις:

Τεύχος 1: Η ΧΑΡΤΑ ΤΟΥ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ

Τεύχος 2: Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΤΙΦΛΙΔΑΣ

Τεύχος 3: Η ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ

Τεύχος 4: "ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36 ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ 21" (AGENDA 21)

Υπεύθυνος εκδόσεων: Βασίλης Ψαλλιδάς

Τίτλος βιβλίου: ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36 ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ 21 (AGENDA 21)

Τίτλος πρωτότυπου: FOLLOW-UP TO RIO: EDUCATION, PUBLIC AWARENESS AND TRAINING - CHAPTER 36 OF AGENDA 21.

ISBN: 960-86120-5-5

Αθήνα 1999

© Εκδόσεις Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε., Τηλ. - Fax.: (01) 92 23 342

Μετάφραση: Αγγελική Τρικάλιτη

Γλωσσική επιμέλεια: Δημήτρης Καλαϊτζίδης

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: Λογισμός Ε.Π.Ε.

Επιμέλεια παραγωγής: Μυρική - Γραφικές Τέχνες, Ζ. Πηγής 36, Αθήνα, τηλ. 384 4265

Έκδοση:

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών
για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
Λ. Βουλιαγμένης 1, Τ.Κ. 116 36, Αθήνα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

για την Προστασία του Περιβάλλοντος
και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Τριπόδων 28, Πλάκα, Αθήνα

Σημείωμα του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. κ. Κ. Λαλιώτη

Η περιβαλλοντική κρίση, με περισσότερο ή λιγότερο έντονα χαρακτηριστικά στις διάφορες χώρες, αφορά όλους μας.

Κανείς γι' αυτό δεν θα ήταν σκόπιμο να απουσιάσει από την τεράστια προσπάθεια, που πρέπει να καταβληθεί, ώστε να δρομολογηθεί αυτό που ονομάστηκε Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Η πολιτική και οι πολιτικοί, τα κοινωνικά κινήματα και πάντως οπωσδήποτε το Οικολογικό, οι λειτουργοί της Εκπαίδευσης, η νεολαία, οι παράγοντες της περιβαλλοντικά συμβατής Ανάπτυξης - όλοι έχουν ένα ιδιαίτερο ρόλο να παίζουν.

Άλλωστε οι εξελίξεις είναι ραγδαίες και δεν περιμένουν...

Αποτελεσματικό εργαλείο για να κινηθούμε σωστά είναι λοιπόν, δίχως άλλο, η Οίκο - Περιβαλλοντική Αγωγή.

Η σειρά "Βασικά κείμενα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση" ελπίζεται να ενισχύσει παρόμοιες εμπνεύσεις, που ουσιαστικούς στόχους έχουν αφ' ενός τη διάδοση συναφούς πληροφορίας, αφ' ετέρου τη διάχυση ενός προβληματισμού απόλυτα αναγκαίου για την προσέγγιση και επεξεργασία μιας σύνθετης πραγματικότητας.

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, σαφώς πιο πολύ τα τελευταία χρόνια, όλες σχεδόν τις ανάλογες πρωτοβουλίες, σαν τη συγκεκριμένη, τις δέχτηκε δίχως την ελάχιστη δισταξία. Άλλωστε και το ΥΠΕΧΩΔΕ υλοποιεί αντίστοιχα προγράμματα, συχνά σε συνεργασία και με άλλους αρμόδιους φορείς.

Τέτοιες πρωτοβουλίες αποτελούν πολύτιμα λιθαράκια σ' ένα εντυπωσιακό ψηφιδωτό γιγαντιαίων διαστάσεων. Πρόκειται ακριβώς για το εναλλακτικό έργο, που ουσιαστικά συντίθεται από το σύνολο των περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων πολιτών ολόκληρου του πλανήτη Γη.

Ο Υπουργός ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.

ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΛΙΩΤΗΣ

Σημείωμα του Υπεύθυνου της Έκδοσης

Στις πρώτες κιόλας συζητήσεις μας με φίλους και συνεργάτες τόσο της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. όσο και της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς διαπιστώθηκε η σημαντική έλλειψη βασικών κειμένων σχετικών με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στα Ελληνικά, ιδιαίτερα εν όψει της διοργάνωσης της Παγκόσμιας Διάσκεψης της UNESCO: "Περιβάλλον και Κοινωνία: Εκπαίδευση και Ευαισθητοποίηση των Πολιτών για την Αειφορία", Θεσσαλονίκη 1997.

Τα κυριότερα από αυτά εκδόθηκαν από την UNESCO και το UNEP αλλά και άλλους διεθνείς οργανισμούς. Έτσι αποφασίστηκε να εκδώσουμε από κοινού με την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ μια σειρά υπό τον τίτλο "Βασικά κείμενα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση".

Εύκολα αποφασίστηκαν το πρώτο και το δεύτερο βιβλίο της σειράς "Η Χάρτα του Βελιγραδίου του 1975" και η "Διακήρυξη της Τιφλίδας του 1977". Το τρίτο είναι η "Παγκόσμια Διάσκεψη της Μόσχας", δέκα χρόνια μετά την Τιφλίδα το 1987 και το τέταρτο "Το Κεφάλαιο 36 της Ημερήσιας Διάταξης 21, (Agenda 21)" από την Διάσκεψη του RIO, του 1992.

Ο σχεδιασμός υπήρχε από καιρό, δεν υπήρχαν όμως οι απαραίτητοι πόροι. Η έκδοση σήμερα πραγματοποιείται με την ενίσχυση του ΥΠΕΧΩΔΕ και της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ.

Η ολοκλήρωση αυτής της εκδοτικής δραστηριότητας σε συνδυασμό με την έκδοση της Διακήρυξης της Θεσσαλονίκης και των άλλων κειμένων που απασχόλησαν τη Διεθνή Διάσκεψη της Θεσσαλονίκης ελπίζουμε να στηρίξουν το έργο των εκπαιδευτικών και ερευνητών.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στον Υπουργό Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων κ. Κ. Λαλιώτη για το προσωπικό του ενδιαφέρον για την έκδοση.

Ευχαριστίες οφείλονται ακόμη στον κ. Δημήτρη Τσίρο ένθερμο υποστηρικτή της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη χώρα μας και στον πρόεδρο της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ κ. Μιχάλη Σκούλλο.

Ακόμη ευχαριστώ ιδιαίτερα όλους όσους συνέβαλαν στην πραγματοποίηση της έκδοσης της σειράς "Βασικά κείμενα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση" και ειδικότερα τον συνάδελφο και φίλο Θεόδωρο Παπαπαύλου .

Ο Υπεύθυνος της Έκδοσης

ΒΑΣΙΛΗΣ ΨΑΛΛΙΔΑΣ
Γ.Γ της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

Σημείωμα του Προέδρου της Ελληνικής Εταιρείας

Η Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς από την ίδρυση της, το 1972, κατανόησε την σημασία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ως του πλέον θεμελιακού εργαλείου διαμόρφωσης περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών και επομένως, ως ιδιαίτερα αποτελεσματικού οργάνου προστασίας του περιβάλλοντος, φυσικού και ανθρωπογενούς.

Όπως είναι γνωστό, πάρα πολλές προσπάθειες και πρωτοβουλίες έχουν σηματοδοτήσει διεθνώς αλλά και στη χώρα μας την εξέλιξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης τόσο ως ιδιαίτερου κλάδου όσο και ως συστατικού άλλων προσεγγίσεων. Από ένα σημείο και μετά η εκπαίδευση για την προστασία του περιβάλλοντος συνδέεται, αμέσως και εμμέσως, με την προσπάθεια επίτευξης "ισόρροπης", "περιβαλλοντικά αποδεκτής", "δίκαιης" και "διαρκούς" ανάπτυξης. Παράλληλα η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση συνδέθηκε με την επίτευξη των συγγενικών στόχων της σταθεροποίησης του ανθρώπινου πληθυσμού, της παγίωσης της ειρήνης, της ενδυνάμωσης του ρόλου των γυναικών και της καταπολέμησης της πείνας και της φτώχειας μέχρι το 1992, που επίσημα καθιερώθηκε ο παράλληλος στόχος της επίτευξης της αειφόρου-βιώσιμης ανάπτυξης.

Οι σχετικοί με το θέμα εκπαιδευτικοί, ερευνητές και άλλοι ενδιαφερόμενοι φαίνεται να γνωρίζουν, σε χοντρικές γραμμές, την σχετική πορεία εξέλιξης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, παρά ταύτα από τις διάφορες δημοσιεύσεις και δημόσιες συζητήσεις προκύπτει συχνά το συμπέρασμα ότι λείπει η ευρεία γνώση μερικών από τα θεμελιακά εκείνα κείμενα κατευθύνσεων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κοινής αποδοχής που προήλθαν από μεγάλες Διεθνείς Διασκέψεις του ΟΗΕ και ιδιαίτερα της UNESCO και UNEP. Τα κείμενα αυτά είναι καλό να τα συμβουλευόμαστε όλοι όχι ως "βίβλους αλήθειας" αλλά ως σημεία αναφοράς και αφετηρίες αναζήτησης τόσο για τον προγραμματισμό νέων εκπαιδευτικών προγραμμάτων όσο και για την ανάπτυξη της σχετικής έρευνας.

Στη σειρά αυτή των Βασικών Κειμένων για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στα Ελληνικά που εκδίδεται σε συνεργασία της Ελληνικής Εταιρείας και ιδιαίτερα του Ειδικού Συμβουλίου της για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, με την ΠΕΕΚΠΕ έχει ήδη κυκλοφορήσει παλαιότερα "η Χάρτα του Βελιγραδίου" (1975) και τώρα κυκλοφορούν τρία ακόμη κείμενα: "Η Διακήρυξη της Τυφλίδας" (1977), "Η Διάσκεψη της Μόσχας" (1987) και το "Κεφάλαιο 36 της Ημερήσιας Διάταξης 21/Agenda 21" (1992).

Ελπίζουμε οι εκδόσεις αυτές να αποτελέσουν χρήσιμα βοηθήματα όλων όσων ασχολούνται με τα θέματα της "τυπικής" και "άτυπης" εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών στα θέματα Περιβάλλοντος και Αειφορίας.

Καθ. ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΚΟΥΛΛΟΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Πρόλογος

Η έκδοση του 36ου Κεφαλαίου της (γνωστής) Ατζέντα 21 (ή Ημερήσιας Διάταξης 21), της Διακυβερνητικής Διάσκεψης στο Ρίο της Βραζιλίας, αποτελεί συμβολή στη συμπλήρωση του παζλ της ιστορίας της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Η υιοθέτηση του κειμένου αυτού σήμανε την απαρχή μιας στροφής στην πορεία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στροφής της οποίας δεν έχει ίσως κατανοηθεί ή αναδειχθεί η σημασία, ακόμη και οκτώ περίπου χρόνια μετά το Ρίο. Το βέβαιο είναι ότι τίποτε πια δεν είναι το ίδιο στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση μετά την υιοθέτηση αυτού του κειμένου και την προώθηση του για υλοποίηση.

Ο μελετητής μπορεί μέσα από αυτό το σχετικά μικρό κείμενο να εντοπίσει τις θεμελιώδεις αλλαγές που προωθούνται και σε τμήμα της φιλοσοφίας της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, αλλά επίσης στην όλη πρακτική της, την ορολογία που χρησιμοποιεί και τις συνολικές της επιδιώξεις.

Είτε συμφωνεί κανείς με τα προτεινόμενα και περιγραφόμενα, είτε όχι, θα πρέπει να αναγνωρίσει την καταλυτική επίδραση του κειμένου αυτού στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση όπου Γης και για το λόγο αυτό θεωρήσαμε ότι πρέπει να βρίσκεται πάντα στη διάθεση του μελετητή και ερευνητή της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Σημαντικό μέρος του κειμένου μεταφράστηκε και δημοσιεύτηκε στο περιοδικό "Περιβαλλοντική Εκπαίδευση", τεύχος 10 (Μάιος-Ιούνιος 1995), από τον εκδότη του Γιάννη Τρούμπη, σε μια δόκιμη μετάφραση.

Η Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. εκδίδει το πλήρες κείμενο για να δώσει τη δυνατότητα να αποκτήσει κανείς την πλήρη εικόνα του, κλείνοντας έτσι την πρώτη σειρά από τα "Βασικά κείμενα για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση", σειρά που περιέλαβε τη ΧΑΡΤΑ ΤΟΥ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ, τη ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ ΤΙΦΛΙΔΑΣ, τη ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ και τώρα το ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36 ΤΗΣ ΑΤΖΕΝΤΑ 21.

Η εκδοτική αυτή πρωτοβουλία που ξεκίνησε από τον Βασίλη Ψαλλιδά ήδη από το 1997, καθυστέρησε κάπως, ωστόσο με την κινητοποίηση των δυνάμεων της, η Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. ενόψει του 1 ου Πανελληνίου Συνεδρίου της, κατόρθωσε να ολοκληρώσει τις απαιτούμενες διαδικασίες και να φτάσει στο αποτέλεσμα που είναι τρία τεύχη-βιβλία με τα αντίστοιχα κείμενα της Τιφλίδας, της Μόσχας και του Κεφαλαίου 36, της Ατζέντα 21 (του Ρίο).

Ελπίζουμε και ευχόμαστε, οι εκδόσεις αυτές της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. να συμβάλλουν ουσιαστικά στην αποσαφήνιση κάποιων "σκοτεινών" σημείων και να δώσουν τη δυνατότητα στους μελετητές και τους εκπαιδευτικούς της περιβαλλοντικής εμπειρίας να στηρίξουν το θαυμάσιο έργο τους.

Αθήνα, Ιούλιος 1999

Δρ. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΗΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

AGENDA 21-ΚΕΦΑΛΑΙΟ 36

Πρώθηση της εκπαίδευσης, της ενημέρωσης του κοινού και της επαγγελματικής κατάρτισης

Εισαγωγή

36.1 Η εκπαίδευση, η ενημέρωση του κοινού και η επαγγελματική του κατάρτιση συνδέονται με όλες σχεδόν τις περιοχές της Agenda 21 και ιδιαίτερα με αυτές που αναφέρονται στην αντιμετώπιση των βασικών αναγκών, στην ανάπτυξη ικανοτήτων στην πληροφόρηση και τα δεδομένα, στην επιστήμη και στο ρόλο των κυριότερων κοινωνικών ομάδων. Στο κεφάλαιο αυτό δίνονται γενικές προτάσεις ενώ συγκεκριμένες προτάσεις που σχετίζονται με ειδικούς τομείς δίνονται σε ειδικά κεφάλαια. Οι βασικές αρχές για τις προτάσεις αυτού του κειμένου στηρίχτηκαν στη Διακήρυξη και τις Προτάσεις της Διεθνούς Διάσκεψης της Τιφλίδας για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση¹, που οργάνωσε η UNESCO και το UNEP το 1977.

36.2 Στο παρόν κεφάλαιο θα περιγραφούν τα παρακάτω:

- (α) Ο επαναπροσανατολισμός της εκπαίδευσης προς την κατεύθυνση της αειφορικής ανάπτυξης.
- (β) Η προώθηση της ενημέρωσης του κοινού
- (γ) Η προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Α. 0 ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΕΥΟΥΝ- ΣΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Βασικές αρχές για την ανάληψη δράσεων

36.3 Η Εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της τυπικής εκπαίδευσης, της ενημέρωσης του κοινού και της κατάρτισης, θα πρέπει να αναγνωριστεί ως η διαδικασία μέσω της οποίας τα ανθρώπινα όντα και οι κοινωνίες μπορούν να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητες τους. Η Εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα σημαντική για την προώθηση της αειφορικής ανάπτυξης και για τη βελτίωση της δυνατότητας των ανθρώπων να αντιμετωπίζουν τα ζητήματα περιβάλλοντος και ανάπτυξης. Αν και η βασική εκπαίδευση παρέχει υποστήριξη για κάθε περιβαλλοντική και αναπτυξιακή εκπαίδευση, η τελευταία χρειάζεται να ενσωματωθεί στην εκπαίδευση ως ένα απαραίτητο τμήμα της μάθησης. Τόσο η τυπική όσο και η μη τυπική εκπαίδευση είναι απαραίτητες για την αλλαγή της στάσης των ανθρώπων ώστε αυτοί να είναι σε θέση να αποτιμούν και να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα τους που σχετίζονται με την αειφορική ανάπτυξη. Είναι επίσης κρίσιμος ο ρόλος τους για την επίτευξη της περιβαλλοντικής και ηθικής επίγνωσης, για την απόκτηση αξιών και στάσεων, ικανοτήτων και συμπεριφορών που να είναι συμβατές με την αειφορική ανάπτυξη, καθώς και για την αποτελεσματική συμμετοχή του κοινού στη λήψη των αποφάσεων. Για να είναι αποτελεσματική η εκπαίδευση για το περιβάλλον και την ανάπτυξη πρέπει να ασχολείται με τη δυναμική του φυσικο-βιολογικού και κοινωνικο-οικονομικού περιβάλλοντος και την ανάπτυξη του ανθρώπου (συμπεριλαμβανομένης και της πνευματικής ανάπτυξης), πρέπει να ενσωματωθεί σε όλους τους επιστημονικούς κλάδους και τέλος πρέπει να χρησιμοποιεί μεθόδους της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης και αποτελεσματικά μέσα επικοινωνίας.

Στόχοι

36.4 Αναγνωρίζοντας ότι οι χώρες και οι περιφερειακοί και διεθνείς οργανισμοί θα αναπτύξουν τις δικές τους προτεραιότητες και χρονοδιαγράμματα για εφαρμογή, που θα είναι σε συμφωνία με τις ανάγκες, τις πολιτικές και τα προγράμματα τους, προτείνονται οι παρακάτω στόχοι:

(α) να επικυρωθούν οι προτάσεις που προέκυψαν από την Παγκόσμια Διάσκεψη για την Εκπαίδευση για όλους: Ικανοποίηση των βασικών αναγκών μάθησης² (Jomtien, Ταϊλάνδη, 5-9 Μαρτίου 1990) και να γίνει προσπάθεια ώστε να διασφαλιστεί παγκοσμίως πρόσβαση στη στοιχειώδη εκπαίδευση και να επιτευχθεί η απόκτηση πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης περίπου για το 80% των κοριτσιών και 80% των αγοριών της ηλικίας αυτής, μέσα από την τυπική ή και την μη τυπική εκπαίδευση και να μειωθεί το ποσοστό του αναλφαριθμητισμού των ενηλίκων τουλάχιστον στο μισό του ποσοστού του 1990.

Οι προσπάθειες πρέπει να εστιάστούν στο να ελαττωθούν τα υψηλά ποσοστά αναλφαριθμητισμού και στο να αποκατασταθεί η έλλειψη στοιχειώδους εκπαίδευσης στις γυναίκες, έτσι ώστε τα επίπεδα του αναλφαριθμητισμού τους να φτάσουν στα ίδια επίπεδα με αυτά των αντρών,

(β) Να επιτευχθεί όσο το δυνατό γρηγορότερα η ενημέρωση για το περιβάλλον και την ανάπτυξη σε όλους τους τομείς της κοινωνίας σε παγκόσμια κλίμακα,

(γ) Να γίνουν προσπάθειες ώστε να επιτευχθεί η πρόσβαση στην εκπαίδευση για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, η οποία θα συνδεθεί με την κοινωνική εκπαίδευση, από την ηλικία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μέχρι της ενηλικίωσης τους σε όλες τις ομάδες ανθρώπων,

(δ) Να προωθηθεί η ενσωμάτωση εννοιών σχετικών με το περιβάλλον και την ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της δημογραφίας, σε όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα και ιδιαίτερα η ανάλυση των αιτίων των κυριότερων περιβαλλοντικών ζητημάτων καθώς και ζητημάτων ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, με βάση τη βέλτιστη διαθέσιμη επιστημονική γνώση και άλλες πηγές γνώσης, δίνοντας ειδική έμφαση στην περαιτέρω κατάρτιση αυτών που λαμβάνουν τις αποφάσεις σε όλα τα επίπεδα.

Δράσεις - Δραστηριότητες

36.5. Αναγνωρίζοντας ότι οι χώρες και οι περιφερειακοί και διεθνείς οργανισμοί θα αναπτύξουν τις δικές τους προτεραιότητες και χρονοδιαγράμματα εφαρμογής που θα είναι σύμφωνα με τις ανάγκες, τις πολιτικές και τα προγράμματα, τους προτείνονται οι παρακάτω δράσεις:

(α) Όλες οι χώρες ενθαρρύνονται να επικυρώσουν τις προτάσεις της Διάσκεψης της Jomtien και να προσπαθήσουν να διασφαλίσουν την υιοθέτηση του Σχεδίου Δράσης της

Διάσκεψης. Το πλαίσιο αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει την προετοιμασία των εθνικών στρατηγικών και δράσεων για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών για μάθηση, παγκοσμιοποιώντας την πρόσβαση και προωθώντας την ισότητα, διευρύνοντας τα μέσα και το σκοπό της εκπαίδευσης, δημιουργώντας ένα πλαίσιο πολιτικής στήριξης, κινητοποιώντας πόρους και ενισχύοντας τη διεθνή συνεργασία ώστε να αποκατασταθούν οι υπάρχουσες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες καθώς και οι ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων, οι οποίες διαπλέκονται με αυτούς τους στόχους. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, συμβολή που πρέπει να αναγνωριστεί.

(β) Οι κυβερνήσεις πρέπει, εντός των τριών επομένων ετών, να προσπαθήσουν να εκσυγχρονίσουν ή να προετοιμάσουν στρατηγικές που θα στοχεύουν στην ένταξη της έννοιας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, ως ένα θέμα που θα τα διαπερνά όλα. Αυτό πρέπει να γίνει με τη συνεργασία όλων των κοινωνικών τομέων. Οι στρατηγικές αυτές πρέπει να θέτουν πολιτικές και δράσεις, να αναγνωρίζουν ανάγκες, κόστος, μέσα και χρονοδιάγραμμα εφαρμογής, αξιολόγησης και αναθεώρησης. Πρέπει να γίνει μία διεξοδική αναθεώρηση των αναλυτικών προγραμμάτων ώστε να εξασφαλιστεί η πολυεπιστημονική προσέγγιση για τα περιβαλλοντικά ζητήματα και αυτά της ανάπτυξης καθώς και τις κοινωνικοπολιτιστικές τους πλευρές και τους τρόπους που αυτά συνδέονται. Ανάλογο βάρος πρέπει να δοθεί στις ανάγκες που η ίδια η κοινωνία αναγνωρίζει και στα ποικίλα συστήματα γνώσης, συμπεριλαμβανομένων της επιστήμης και των πολιτιστικών και κοινωνικών ευαισθησιών.

(γ) Οι χώρες ενθαρρύνονται να ιδρύουν εθνικά συμβουλευτικά και συντονιστικά όργανα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ή στρογγυλές τράπεζες συζήτησης όπου θα εκπροσωπούνται ποικίλοι περιβαλλοντικοί, αναπτυξιακοί, εκπαιδευτικοί, φυλετικοί και άλλων ενδιαφερόντων φορείς, περιλαμβανομένων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, ώστε να ενθαρρυνθούν οι συνεργασίες, να διευκολυνθεί η μετακίνηση πόρων και να αποτελέσουν πηγή πληροφόρησης και κέντρα για διεθνείς δεσμούς. Αυτά τα σώματα μπορούν να βοηθήσουν ώστε διάφορες μονάδες πληθυσμού να κινητοποιηθούν και να διευκολυνθούν στο να αξιολογήσουν τις δικές τους ανάγκες και να αναπτύξουν τις κατάλληλες ικανότητες για να μπορούν να δημιουργήσουν και να εφαρμόσουν δικές τους περιβαλλοντικές και αναπτυξιακές πρωτοβουλίες.

(δ) Οι εκπαιδευτικοί Αρχές, με την κατάλληλη βοήθεια από κοινωνικές ομάδες ή Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, συνιστάται να ενισχύσουν τα ήδη υπάρχοντα ή να θεσπίσουν νέα προγράμματα αρχικής κατάρτισης και ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης για όλους τους

εκπαιδευτικούς, τα στελέχη της Διοίκησης και τους σχεδιαστές εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπως και τους εκπαιδευτές της μη τυπικής εκπαίδευσης σε όλους τους τομείς, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση και τις μεθόδους της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης για την ανάπτυξη και αξιοποιώντας τη σχετική εμπειρία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

(ε) Οι αρμόδιες Αρχές πρέπει να εξασφαλίσουν την απαραίτητη στήριξη σε κάθε σχολείο ώστε να μπορεί να σχεδιάζει προγράμματα περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων, με τη συμμετοχή των μαθητών και του διδακτικού προσωπικού. Τα σχολεία πρέπει να φροντίζουν ώστε οι μαθητές να έχουν τη δυνατότητα να εμπλέκονται σε τοπικές και περιφερειακές μελέτες σχετικές με την περιβαλλοντική υγεία, το πόσιμο νερό, την υγιεινή, τη διατροφή και τα οικοσυστήματα, όπως επίσης σε συναφείς με αυτές δραστηριότητες, συνδέοντας αυτές τις μελέτες με υπηρεσίες και έρευνες σε εθνικούς δρυμούς, καταφύγια άγριων ζώων, μνημεία οικολογικής κληρονομιάς κ.ά.

(στ) Οι αρμόδιοι εκπαιδευτικοί φορείς πρέπει να προωθήσουν τις κατάλληλες εκπαιδευτικές μεθόδους και να αναπτύξουν καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας σε περιβάλλοντα με εκπαιδευτική σημασία. Πρέπει επίσης να αναγνωρίζουν τα παραδοσιακά εκπαιδευτικά συστήματα στις τοπικές κοινότητες.

(ζ) Εντός δύο ετών τα Ηνωμένα Έθνη θα πρέπει να προβούν σε αναθεώρηση των εκπαιδευτικών τους προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων κατάρτισης και ενημέρωσης του κοινού, ώστε να αξιολογήσουν εκ νέου τις προτεραιότητες και να προβούν σε νέα κατανομή πόρων. Το UNESCO/UNEP IEEP (International Environmental Education Program) πρέπει, σε συνεργασία με τα κατάλληλα όργανα των Ηνωμένων Εθνών, τις Κυβερνήσεις, τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και άλλους, να θεμελιώσουν ένα πρόγραμμα, εντός των επομένων δύο ετών, που θα ενσωματώσει τις αποφάσεις της Διάσκεψης εντός του υπάρχοντος πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο (πρόγραμμα) να είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες των εκπαιδευτών στα διαφορετικά επίπεδα και στις ιδιαίτερες συνθήκες. Οι περιφερειακοί οργανισμοί και οι εθνικοί αρμόδιοι φορείς πρέπει να ενθαρρυνθούν να δημιουργήσουν αντίστοιχα παράλληλα προγράμματα και ευκαιρίες, αφού πρώτα αναλύσουν το πώς μπορούν να κινητοποιηθούν οι διάφοροι τομείς του πληθυσμού, ώστε να είναι σε θέση να αξιολογούν και να αντιμετωπίζουν τις ανάγκες τους για την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την εκπαίδευση για την ανάπτυξη.

(η) Υπάρχει ανάγκη να ενισχυθεί, εντός πέντε ετών, η ανταλλαγή πληροφοριών, μέσα

από τη βελτίωση των τεχνολογιών και των ικανοτήτων που είναι απαραίτητες για την προώθηση της εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την ανάπτυξη και την ενημέρωση του κοινού. Οι χώρες θα πρέπει να συνεργαστούν μεταξύ τους και με ποικίλους κοινωνικούς φορείς και πληθυσμιακές ομάδες, ώστε να προετοιμάσουν τα εκπαιδευτικά εργαλεία τα οποία θα περιλαμβάνουν θέματα και πρωτοβουλίες που σχετίζονται με το περιφερειακό περιβάλλον και την ανάπτυξη, χρησιμοποιώντας μαθησιακά υλικά και πηγές μάθησης που ταιριάζουν στις δικές τους απαιτήσεις.

(θ) Οι χώρες μπορούν να στηρίζουν τις δράσεις των πανεπιστημίων και άλλων φορέων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και των δικτύων για την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την εκπαίδευση για την ανάπτυξη. Δια-επιστημονικά σεμινάρια θα πρέπει να είναι στη διάθεση όλων των φοιτητών. Τα υπάρχοντα περιφερειακά δίκτυα και δράσεις καθώς και οι δράσεις των πανεπιστημίων κάθε χώρας που προάγουν την έρευνα και τις κοινές διδακτικές προσεγγίσεις σχετικά με την αειφορική ανάπτυξη πρέπει να δομηθούν πάνω σ' αυτό το στόχο, καθώς και οι νέες συνεργασίες και "γέφυρες" που έχουν δημιουργηθεί με τις επιχειρήσεις και άλλους ανεξάρτητους τομείς, καθώς και με όλες τις άλλες χώρες, για την τεχνολογία, την τεχνογνωσία και την ανταλλαγή γνώσης.

(ι) Οι χώρες επικουρούμενες από τους διεθνείς οργανισμούς, από τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και άλλους φορείς θα πρέπει να ενισχύσουν ή να ιδρύσουν εθνικά ή περιφερειακά κέντρα για την τελειοποίηση της διεπιστημονικής έρευνας και εκπαίδευσης στις περιβαλλοντικές επιστήμες και τις επιστήμες που ασχολούνται με την ανάπτυξη, τη νομοθεσία και τη διαχείριση ειδικών περιβαλλοντικών προβλημάτων. Τέτοια κέντρα μπορεί να είναι πανεπιστήμια ή υπάρχοντα δίκτυα σε κάθε χώρα ή περιφέρεια, που θα προωθούν τη συνεργατική έρευνα, καθώς και την ανταλλαγή και διάδοση πληροφοριών. Σε παγκόσμιο επίπεδο αυτές οι λειτουργίες μπορεί να διεξάγονται από κατάλληλα για το σκοπό αυτό ιδρύματα.

(ία) Οι χώρες θα έπρεπε να διευκολύνουν και να προωθούν τις δραστηριότητες της μη τυπικής εκπαίδευσης σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, συνεργαζόμενες με και στηρίζοντας τις προσπάθειες εκπαιδευτών της μη τυπικής εκπαίδευσης και των άλλων κοινωνικών οργανώσεων. Τα ανάλογα τμήματα των Ηνωμένων Εθνών σε συνεργασία με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις πρέπει να ενθαρρύνουν την δημιουργία ενός διεθνούς δικτύου για την επίτευξη των παγκόσμιων εκπαιδευτικών στόχων. Σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, σε συναντήσεις του κοινού ή των ειδικών, θα πρέπει να συζητούνται θέματα σχετικά με το περιβάλλον και την ανάπτυξη και να προτείνονται βιώσιμες εναλλακτικές πολιτικές σ' αυτούς που τις σχεδιάζουν.

(ιβ) Οι εκπαιδευτικές Αρχές με την κατάλληλη βοήθεια από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων των γυναικείων οργανώσεων και αυτών των γηγενών πληθυσμών, πρέπει να προωθούν όλα τα είδη προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων στο πλαίσιο της διαρκούς εκπαίδευσης για το περιβάλλον και την ανάπτυξη και δραστηριότητες που συνδέουν τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τα τοπικά προβλήματα. Αυτές οι εκπαιδευτικές Αρχές και η βιομηχανία πρέπει να ενθαρρύνουν τα επαγγελματικά, βιομηχανικά και αγροτικά σχολεία να περιλαμβάνουν τέτοια θέματα στα προγράμματα τους. Οι μεγάλες επιχειρήσεις επίσης θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν την βιώσιμη ανάπτυξη στα εκπαιδευτικά τους προγράμματα, καθώς και στα προγράμματα κατάρτισης. Τα μεταπτυχιακά προγράμματα θα πρέπει να περιλαμβάνουν ειδική σειρά μαθημάτων που θα στοχεύουν στην επιπλέον κατάρτιση αυτών που λαμβάνουν αποφάσεις.

(ιγ) Οι κυβερνήσεις και οι εκπαιδευτικές Αρχές πρέπει να παρέχουν ευκαιρίες στις γυναίκες να συμμετέχουν σε μη παραδοσιακά πεδία και να φροντίζουν ώστε απαλείφονται τα φυλετικά στερεότυπα στα αναλυτικά προγράμματα. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με την αύξηση των ευκαιριών εγγραφής των γυναικών σε ανώτερα προγράμματα ως φοιτητριών και ως εκπαιδευτικών, αναθεωρώντας τις πολιτικές για την είσοδο στα πανεπιστήμια και το εκπαιδευτικό προσωπικό και παρέχοντας κίνητρα για τη δημιουργία υποδομής για την προστασία των παιδιών με τον καταλληλότερο τρόπο. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην εκπαίδευση των νέων γυναικών, καθώς και στα προγράμματα που καταπολεμούν τον αναλφαριθμητισμό των γυναικών.

(ιδ) Οι κυβερνήσεις πρέπει να επικυρώνουν τα δικαιώματα των γηγενών πληθυσμών, (νομοθετώντας αν αυτό είναι απαραίτητο), να χρησιμοποιούν την εμπειρία τους και την αντίληψη τους για την αειφορική ανάπτυξη, ώστε να παίξουν το ρόλο τους στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση.

(ιε) Τα Ηνωμένα Έθνη μπορούν να διατηρήσουν ένα ρόλο για την παρακολούθηση και αξιολόγηση των αποφάσεων της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη όσον αφορά την εκπαίδευση και ενημέρωση, μέσω των σχετικών υπηρεσιών των Ηνωμένων Εθνών. Από κοινού με τις Κυβερνήσεις και τους Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς, αναλόγως, θα πρέπει να παρουσιάζουν και να διαδίδουν τις αποφάσεις με ποικίλους τρόπους και θα πρέπει να εξασφαλίζουν τη διαρκή εφαρμογή και αναθεώρηση των εκπαιδευτικών συνεπειών των αποφάσεων της Διάσκεψης που αφορούν στην Εκπαίδευση, ιδιαίτερα μέσα από σχετικές διοργανώσεις και διασκέψεις.

ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ

36.6 Η γραμματεία της Διάσκεψης έχει υπολογίσει το μέσο ετήσιο κόστος (1993-2000) για την εφαρμογή των δραστηριοτήτων του προγράμματος περίπου σε 8 με 9 δισεκατομμύρια δολάρια, συμπεριλαμβανομένων και 3,5 με 4,5 δις δολάρια από τη διεθνή κοινότητα με τη μορφή χορηγιών ή επιδοτήσεων. Τα ποσά αυτά είναι ενδεικτικά, εκτιμήσεις εκφράζουν μόνο της τάξης μεγέθους και δεν έχουν θεωρηθεί από τις κυβερνήσεις. Το πραγματικό κόστος και οι όροι χρηματοδότησης, περιλαμβανομένων και αυτών που δεν στηρίζονται σε επιδοτήσεις, θα εξαρτώνται, μεταξύ άλλων, από τις ειδικές στρατηγικές και προγράμματα που έχουν αποφασίσει οι κυβερνήσεις να εφαρμόσουν.

36.7 Ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες της κάθε χώρας, μπορεί να στήριξη για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την ενημέρωση του κοινού σε σχέση με το περιβάλλον και την ανάπτυξη, μέσω των παρακάτω μέτρων:

(α) Να δοθεί προτεραιότητα σ' αυτά τα κονδύλια των προϋπολογισμών και να προστατευτούν από ενδεχόμενες περικοπές,

(β) Να μεταφερθούν κονδύλια εντός των υπαρχόντων εκπαιδευτικών προϋπολογισμών προς την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, που να εστιάζουν σε προγράμματα για το περιβάλλον και την ανάπτυξη,

(γ) Να δημιουργηθούν οι συνθήκες ώστε το μεγαλύτερο μέρος των εξόδων να αναλαμβάνεται από την τοπική κοινωνία, με τις πλούσιες κοινωνικές ομάδες να ενισχύουν τις ασθενέστερες,

(δ) Να εξευρεθούν επιπλέον έσοδα από ιδιώτες χορηγούς, κατευθυνόμενα κυρίως προς στις φτωχές χώρες και προς εκείνες όπου το ποσοστό των εγγράμματων είναι κάτω του 40%,

(ε) Να ενθαρρυνθεί ο δανεισμός για εκπαιδευτικές ανταλλαγές,

(στ) Να αρθούν οι περιορισμοί για την ιδιωτική εκπαίδευση και να αυξηθεί η ροή των πόρων από και προς τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένων και των αντιπολιτευομένων ομάδων,

(ζ) Να γίνει αποτελεσματική χρήση των διευκολύνσεων που ήδη υπάρχουν, όπως για παράδειγμα οι εναλλασσόμενες βάρδιες στα σχολεία, η μεγαλύτερη ανάπτυξη των ανοι-

(η) Να διευκολυνθεί η χρήση των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας με χαμηλό ή μηδενικό κόστος για τους στόχους της εκπαίδευσης,

(θ) Να ενθαρρυνθεί η αδελφοποίηση μεταξύ πανεπιστημίων από αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες.

B. ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ

Βασικές αρχές για την ανάληψη δράσεων

36.8 Υπάρχει ακόμη μεγάλη έλλειψη συνειδητοποίησης για τη στενή σχέση ανάμεσα σε όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες και το περιβάλλον, εξαιτίας της ελλιπούς ή ανακριβούς πληροφόρησης. Ειδικά στις αναπτυσσόμενες χώρες υπάρχει έλλειψη σχετικής τεχνολογίας και ειδικών επιστημονικών γνώσεων. Είναι ανάγκη να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση του κοινού για τα προβλήματα περιβάλλοντος και της ανάπτυξης και η ανάμιξη του στην επίλυση τους. Είναι επίσης ανάγκη να εφοδιαστεί το κοινό με ένα αίσθημα προσωπικής περιβαλλοντικής ευθύνης και με μεγαλύτερο ενδιαφέρον και δέσμευση σε σχέση με την αειφορική ανάπτυξη.

Στόχος

36.9 Στόχος είναι να ενισχυθεί η ευρεία ενημέρωση του κοινού ως απαραίτητο τμήμα της προσπάθειας της παγκόσμιας εκπαίδευσης για να ενισχυθούν οι στάσεις, οι αξίες και οι δράσεις οι οποίες είναι συμβατές με την αειφορική ανάπτυξη. Είναι σημαντικό να δοθεί έμφαση στην αρχή της μεταβίβασης της εξουσίας, της ευθύνης και των πόρων σε πιο κατάλληλους φορείς, προτιμώντας οι δράσεις για την ενημέρωση του κοινού να μεταβιβάζονται στην τοπική ευθύνη και έλεγχο.

Δράσεις

36.10 Αναγνωρίζοντας ότι οι χώρες, οι περιφερειακοί και διεθνείς οργανισμοί θα αναπτύξουν τις δικές τους προτεραιότητες και χρονοδιαγράμματα για εφαρμογή, σε συμφωνία με τις ανάγκες, τις πολιτικές και τα προγράμματα τους, προτείνονται οι παρακάτω δράσεις:

(α) Οι χώρες πρέπει να ενισχύσουν τους υπάρχοντες συμβουλευτικούς φορείς για το περιβάλλον και την ανάπτυξη και να δημιουργήσουν νέους, όπως επίσης να συντονίζουν δράσεις με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, μεταξύ άλλων, με κυβερνητικούς οργανισμούς και με μέσα πληροφόρησης. Πρέπει να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή του κοινού σε συζητήσεις σχετικές με τις περιβαλλοντικές πολιτικές και εκτιμήσεις. Οι κυβερνήσεις επίσης πρέπει να διευκολύνουν και να στηρίζουν εθνικά και τοπικά δίκτυα πληροφόρησης δια μέσου των ήδη υπαρχόντων δικτύων.

(β) Το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών πρέπει να βελτιώσει τον τρόπο παρακολούθησης των δράσεων που αναπτύσσει για την εκπαίδευση και την ενημέρωση του κοινού, ώστε να αυξηθεί η συμμετοχή και ο συντονισμός όλων των τμημάτων του Οργανισμού, ιδιαίτερα των φορέων πληροφόρησης και των εθνικών και περιφερειακών λειτουργιών. Πρέπει επίσης να γίνονται συστηματικές μελέτες των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων ενημέρωσης, αναγνωρίζοντας τις ανάγκες και την συνεισφορά ειδικών κοινωνικών ομάδων.

(γ) Οι χώρες και οι περιφερειακοί οργανισμοί να ενθαρρύνονται καταλλήλως, για τη δημιουργία υπηρεσιών πληροφόρησης ώστε να αυξάνεται η ενημέρωση όλων των ομάδων, του ιδιωτικού τομέα και αυτών που λαμβάνουν τις αποφάσεις.

(δ) Οι χώρες οφείλουν να ενθαρρύνουν εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των βαθμίδων, ιδιαίτερα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε να ιδρύουν εκπαιδευτικούς φορείς που να συμβάλλουν όσο γίνεται περισσότερο στην πληροφόρηση και ενημέρωση. Τα εκπαιδευτικά υλικά όλων των ειδών και για όλους τους ειδικούς πληθυσμούς να στηρίζονται όσο το δυνατόν περισσότερο στην βέλτιστη διαθέσιμη επιστημονική πληροφορία, με βάση τις φυσικές, κοινωνικές επιστήμες και τις επιστήμες της συμπεριφοράς και να λαμβάνεται επίσης υπόψη η αισθητική και ηθική διάσταση των θεμάτων.

(ε) Οι χώρες, αλλά και το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών να ενισχύσουν τη συνεργασία με ΜΜΕ, θεατρικές ομάδες και βιομηχανίες θεάματος και διαφήμισης, τόσο μέσα από την πρόκληση συζητήσεων στις οποίες θα μεταφέρεται η εμπειρία των φορέων αυτών γύρω από τη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του κοινού και των προτύπων κατανάλωσης, όσο και μέσα από ευρεία χρήση των μεθόδων που αυτοί χρησιμοποιούν. Τέτοιες συνεργασίες μπορούν επίσης να ενισχύσουν την ενεργή συμμετοχή του κοινού στο διάλογο για το περιβάλλον. Η UNICEF πρέπει επίσης να θέσει στη διάθεση των ΜΜΕ εκπαιδευτικό υλικό που απευθύνεται σε παιδιά, εξασφαλίζοντας τη στενή συνεργασία ανάμεσα στην εξωσχολική ενημέρωση και το σχολικό πρόγραμμα για την πρωτοβάθμια

εκπαίδευση. Η UNESCO, το UNEP και τα Πανεπιστήμια πρέπει να εμπλουτίσουν τα προγράμματα σπουδών των δημοσιογραφικών σχολών με θέματα σχετικά με το περιβάλλον και την ανάπτυξη.

(στ) Οι χώρες σε συνεργασία με την επιστημονική κοινότητα να βρουν τρόπους για την χρήση των νέων τεχνολογιών επικοινωνίας και την αποτελεσματική πρόσβαση του κοινού σ' αυτές. Οι εθνικές και τοπικές εκπαιδευτικές Αρχές και οι σχετικές Υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών πρέπει να επεκτείνουν κατάλληλα τη χρήση των οπτικοακουστικών μεθόδων, ειδικά στις αγροτικές περιοχές, με κινητές μονάδες, με την παραγωγή ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων για αναπτυσσόμενες χώρες, τη συμμετοχή του κοινού, με τη χρησιμοποίηση μεθόδων αλληλεπίδρασης των πολυμέσων και το συνδυασμό σύγχρονων μεθόδων με παραδοσιακά μέσα.

(ζ) Οι χώρες πρέπει να ενισχύσουν, με τον κατάλληλο τρόπο, δραστηριότητες αναψυχής και τουρισμού συμβατές με το περιβάλλον, στηριζόμενες στη Διακήρυξη για τον Τουρισμό (Hague 1989) και τα τρέχοντα προγράμματα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού και του UNEP και αξιοποιώντας κατάλληλα τα μουσεία, τα μνημεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, τους ζωολογικούς και βοτανικούς κήπους, τους εθνικούς δρυμούς και άλλες προστατευόμενες περιοχές.

(η) Οι χώρες πρέπει να ενθαρρύνουν την ανάμιξη των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και των προβλημάτων της ανάπτυξης μέσα από κοινές ενημερωτικές πρωτοβουλίες και μέσα από αναβαθμισμένη αλληλεπίδραση με άλλους θεσμούς της κοινωνίας.

(θ) Οι χώρες και το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών πρέπει να ενισχύσουν τη συνεργασία τους με τους γηγενείς πληθυσμούς ώστε να συμμετέχουν με κατάλληλους τρόπους στη διαχείριση, το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του τοπικού τους περιβάλλοντος και πρέπει να ενθαρρύνουν τη διάχυση της παραδοσιακής και κοινωνικής γνώσης, μέσα από τα τοπικά έθιμα, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές, συνδυάζοντας αυτές τις προσπάθειες με τη χρήση των ηλεκτρονικών ΜΜΕ, όποτε χρειάζεται.

(ι) Η UNICEF, η UNESCO και το UNPD και οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις πρέπει να αναπτύξουν προγράμματα για το περιβάλλον και την ανάπτυξη στα οποία θα εμπλέκονται οι νέοι και τα παιδιά, καθώς και να στηρίζουν τις αποφάσεις της Παγκόσμιας Διάσκεψης για τα Παιδιά.

(ια) Οι χώρες, τα Ηνωμένα Έθνη και οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις πρέπει να ενθαρρύνουν την κινητοποίηση ανδρών και γυναικών σε εκστρατείες ενημέρωσης όπου θα

τονίζεται ο ρόλος της οικογένειας στις περιβαλλοντικές δραστηριότητες, η συμβολή των γυναικών στη μεταβίβαση της γνώσης και των κοινωνικών αξιών και στην ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων.

(ιβ) Πρέπει να αυξάνεται η ενημέρωση του κοινού σε σχέση με τις επιπτώσεις της βίας στην κοινωνία.

ΜΕΣΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ

36.11 Η Γραμματεία της Διάσκεψης έχει προϋπολογίσει το μέσο ετήσιο κόστος (1993-2000) της υλοποίησης αυτού του προγράμματος σε περίπου 1,2 δις δολάρια, συμπεριλαμβανομένων 110 περίπου εκατομμυρίων δολαρίων της διεθνούς κοινότητας με όρους χορηγιών και επιδοτήσεων. Τα ποσά αυτά είναι ενδεικτικά εκφράζουν εκτιμήσεις μόνο της τάξης μεγέθους και δεν έχουν θεωρηθεί από τις κυβερνήσεις. Το πραγματικό κόστος και οι χρηματοδοτικοί όροι, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που δεν στηρίζονται σε επιδοτήσεις, θα εξαρτώνται, μεταξύ άλλων, από τις ειδικές στρατηγικές και τα προγράμματα που θα αποφασίσουν οι κυβερνήσεις να εφαρμόσουν.

Γ. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Βάση για δράση

36.12 Η κατάρτιση είναι ένα από τα πιο σημαντικά μέσα για την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων για να μετακινηθούμε προς ένα πιο βιώσιμο κόσμο. Η κατάρτιση πρέπει να εστιάζεται στην εξειδίκευση με την οποία θα συμπληρώνονται τα γνωστικά κενά και θα εφοδιάζονται τα άτομα με ικανότητες που θα τα βοηθούν να βρίσκουν εργασία και να εμπλέκονται σε εργασίες με θέμα το περιβάλλον και την ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, τα προγράμματα κατάρτισης πρέπει να ενθαρρύνουν την μεγαλύτερη ενημέρωση για τα περιβαλλοντικά και αναπτυξιακά ζητήματα ως μια αμφίδρομη διαδικασία μάθησης.

Στόχοι

36.13 Προτείνονται οι παρακάτω στόχοι:

(α) Να ενισχυθούν τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης που ανταποκρίνονται στις ανάγκες του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης τα οποία θα επιτρέπουν την πρόοδος σ' αυτά όλων των ατόμων ανεξάρτητα από την κοινωνική τους θέση, την ηλικία, το φύλο, τη φυλή ή τη θρησκεία.

(β) Να ενθαρρυνθεί η δημιουργία ενός ευέλικτου και ευπροσάρμοστου εργατικού δυναμικού ποικίλων ηλικιών εξοπλισμένου ώστε να ανταποκριθεί στα αυξανόμενα προβλήματα τα σχετικά με το περιβάλλον και την ανάπτυξη και τις αλλαγές που απαιτούνται για την μετάβαση σε μια βιώσιμη κοινωνία.

(γ) Να ενισχυθούν οι εθνικές δυνατότητες, ειδικά στην επιστημονική εκπαίδευση και κατάρτιση, που θα καταστήσουν ικανές τις κυβερνήσεις, τους εργοδότες και τους εργαζόμενους να ανταποκριθούν στους περιβαλλοντικούς και αναπτυξιακούς τους στόχους και να διευκολύνουν τη μεταφορά και αφομοίωση των νέων τεχνολογιών και νέας τεχνογνωσίας που είναι και περιβαλλοντικά ορθές και κοινωνικά αποδεκτές.

(δ) Να εξασφαλιστεί ότι οι περιβαλλοντικές και οικολογικές απόψεις των ανθρώπων θα είναι ενσωματωμένες σε όλα τα διαχειριστικά επίπεδα και όλες τις λειτουργικές διαχειριστικές περιοχές, όπως το μάρκετινγκ, η παραγωγή και οι χρηματοδοτήσεις.

Δράσεις

36.14 Οι χώρες, με την υποστήριξη των Ηνωμένων Εθνών πρέπει να αναγνωρίσουν τις ανάγκες του εργατικού δυναμικού για κατάρτιση και να αξιολογήσουν μέτρα που θα χρειαστούν για την ικανοποίηση αυτών των αναγκών. Μια επισκόπηση της προόδου που θα υπάρχει σ' αυτόν τον τομέα μπορεί να γίνει από τα Ηνωμένα Έθνη το 1995.

36.15 Οι εθνικές επαγγελματικές ενώσεις να ενθαρρύνονται να αναπτύξουν και να αναθεωρήσουν τους κώδικες ηθικής και να ενδυναμώσουν τη σχέση και τη δέσμευση τους ως προς το περιβάλλον. Η κατάρτιση και η ανάπτυξη των προγραμμάτων προσωπικής ανάπτυξης που στηρίζονται οικονομικά από επαγγελματικούς φορείς πρέπει να διασφαλίζουν την ενσωμάτωση των δεξιοτήτων και της πληροφόρησης για την πραγματοποίηση της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλα τα επίπεδα της πολιτικής και της λήψης αποφάσεων.

Οι χώρες και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα πρέπει να ενσωματώσουν στα υπάρχοντα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης περιβαλλοντικά και αναπτυξιακά θέματα

και να προωθήσουν την ανταλλαγή των μεθοδολογιών τους και των αξιολογήσεων τους.

36.17 Οι χώρες πρέπει να ενθαρρύνουν όλους τους κοινωνικούς τομείς, όπως βιομηχανία, πανεπιστήμια, κυβερνητικά στελέχη, εργοδότες, μη κυβερνητικές οργανώσεις και κοινωνικές οργανώσεις να εισάγουν τη διάσταση της περιβαλλοντικής διαχείρισης σε όλες τις σχετικές ενέργειες κατάρτισης με έμφαση στην ικανοποίηση των άμεσων επαγγελματικών απαιτήσεων μέσω βραχυπρόθεσμων θεωρητικών και πρακτικών προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και κατάρτισης για τη διαχείριση. Η κατάρτιση ως προς τις δυνατότητες της περιβαλλοντικής διαχείρισης πρέπει να ενισχυθεί και πρέπει να αναπτυχθούν εξειδικευμένα προγράμματα «κατάρτισης των εκπαιδευτών» για την ενίσχυση της κατάρτισης σε κρατικό και επιχειρηματικό επίπεδο. Χρειάζεται να αναπτυχθούν νέες προσεγγίσεις στις μεθόδους κατάρτισης για τις αποδεκτές πρακτικές διαχείρισης, ώστε να παράγονται θέσεις εργασίας και να γίνεται καλύτερη χρήση των τοπικών πόρων.

36.18 Οι χώρες πρέπει να ενισχύσουν την οργάνωση προγραμμάτων πρακτικής κατάρτισης των αποφοίτων επαγγελματικών και γενικών λυκείων καθώς και των πανεπιστημίων σε όλες τις χώρες, ώστε να τους καταστήσει ικανούς να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, αλλά και να εξασφαλίσουν βιώσιμους πόρους ζωής. Τα προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης πρέπει να θεμελιώνονται έτσι ώστε να ικανοποιούν τις δομικές προσαρμογές που θα έχουν επίπτωση στην απασχόληση και στην απόκτηση των δεξιοτήτων.

36.19 Οι κυβερνήσεις ενθαρρύνονται να συσκέπτονται με τους ανθρώπους που βρίσκονται σε κατάσταση απομόνωσης, γεωγραφικής, πολιτιστικής ή θρησκευτικής, ώστε να διαπιστώνουν οι ίδιοι τις ανάγκες τους για κατάρτιση κι έτσι να γίνουν ικανοί να συμβάλουν περισσότερο στην ανάπτυξη βιώσιμων πρακτικών εργασίας και τρόπων ζωής.

36.20 Οι κυβερνήσεις, η βιομηχανία, τα εργατικά συνδικάτα και οι καταναλωτές πρέπει να προωθήσουν την κατανόηση της αλληλεξάρτησης ανάμεσα στο καλό περιβάλλον και στις καλές επιχειρηματικές πρακτικές.

36.21 Οι χώρες πρέπει να δημιουργήσουν μία τοπική Υπηρεσία, που θα αποτελείται από τεχνικούς περιβάλλοντος οι οποίοι θα προέρχονται και θα έχουν εκπαιδευτεί στην εν λόγω περιοχή, ή οποία θα είναι σε θέση να παρέχει στα άτομα και τις κοινότητες του

τόπου, ιδιαίτερα σε στερημένες αστικές και αγροτικές περιοχές, τις υπηρεσίες που απαιτούνται, αρχίζοντας από την πρωταρχική περιβαλλοντική φροντίδα.

36.22 Οι χώρες πρέπει να βελτιώνουν την ικανότητα να αποκτούν πρόσβαση, να αναλύουν και να χρησιμοποιούν ικανοποιητικά, πληροφορίες και γνώσεις για το περιβάλλον και την ανάπτυξη. Υπάρχοντα ή νέα ειδικά προγράμματα κατάρτισης μπορούν να ενισχυθούν ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες για πληροφόρηση ειδικών ομάδων. Πρέπει να αποτιμάται η επίδραση αυτών των προγραμμάτων στην παραγωγικότητα, την υγεία, την ασφάλεια και την απασχόληση. Πρέπει να δημιουργηθούν εθνικά και περιφερειακά συστήματα πληροφόρησης για την αγορά εργασίας που σχετίζεται με το περιβάλλον, ώστε να μπορούν να παρέχουν σε συνεχή βάση δεδομένα για τα περιβαλλοντικά επαγγέλματα και τις δυνατότητες κατάρτισης. Οι πληροφοριακοί οδηγοί για το περιβάλλον και την ανάπτυξη πρέπει να ετοιμάζονται και να ενημερώνονται με πληροφορίες για τα προγράμματα κατάρτισης, προγράμματα σπουδών, μεθοδολογίες και αποτελέσματα αξιολόγησης σε τοπικό, εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

36.23 Οι οργανώσεις βοήθειας πρέπει να ενισχύσουν το συστατικό της κατάρτισης σε όλα τα προγράμματα ανάπτυξης, δίνοντας έμφαση σε μια πολυεπιστημονική προσέγγιση, ενθαρρύνοντας την ενημέρωση και την παροχή των απαραίτητων, ικανοτήτων για τη μετάβαση σε μια βιώσιμη ανάπτυξη. Οι κατευθύνσεις της περιβαλλοντικής διαχείρισης του UNDP για λειτουργικές δραστηριότητες των Ηνωμένων Εθνών μπορούν να συμβάλουν στο σκοπό αυτό.

36.24 Τα υπάρχοντα δίκτυα των εργοδοτών και των εργαζομένων, οι βιομηχανικές ενώσεις και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, πρέπει να διευκολύνουν την ανταλλαγή της εξειδικευμένης γνώσης σε ότι αφορά τα προγράμματα ενημέρωσης και κατάρτισης.

36.25 Οι κυβερνήσεις, σε συνεργασία με τους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς, πρέπει να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν στρατηγικές που να ασχοληθούν με τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές απειλές και κινδύνους, δίνοντας έμφαση στην πρακτική κατάρτιση και ενημέρωση σε τομείς που υπάρχει άμεση ανάγκη, ώστε να αυξηθεί η ετοιμότητα του κοινού.

36.26 Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών πρέπει να επεκτείνει καταλλήλως τα προγράμματα του για την κατάρτιση, ιδιαίτερα για την περιβαλλοντική κατάρτιση και να στηρίζει τις δράσεις των εργοδοτών και των εργατικών συνδικάτων.

ΜΕΣΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ

36.27 Η Γραμματεία της Διάσκεψης έχει υπολογίσει το μέσο ετήσιο συνολικό κόστος (1993-2000) της υλοποίησης των δράσεων του προγράμματος στο ύψος των 5 περίπου δισεκατομμυρίων, συμπεριλαμβανομένων των δύο περίπου δις από τη διεθνή κοινότητα με όρους χορηγιών και επιδοτήσεων. Αυτά τα ποσά είναι ενδεικτικά, εκφράζουν μόνο την τάξη μεγέθους και δεν έχουν θεωρηθεί από τις κυβερνήσεις. Το πραγματικό κόστος και οι όροι χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που δεν στηρίζονται σε επιχορηγήσεις, πρέπει να βασίζονται, μεταξύ άλλων, στις ειδικές στρατηγικές και τα προγράμματα που θα αποφασίσουν οι κυβερνήσεις να εφαρμόσουν.

1. Intergovernmental Conference on Environmental Education: Final Report (Paris UNESCO, 1978), chap. III.
2. Final Report of the World Conference on Education for All: Meeting Basic Needs, Jomtien, Thailand, 5-6 March 1990 (New York, Inter - Agency Commission (UNPD, UNESCO, UNISEF, World Bank) for the World Conference on Education for All, 1990).

Έκδοση:
της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
με την χορηγία
του Υ.Π.Ε.ΧΩ.ΔΕ.

& της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
για την Προστασία του Περιβάλλοντος
και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς